

LATOROŚL (188) *sb f*

latorośl (186), **latorośla** *a.* latorośl *WisznTr* (2).

-ł- (117), -ś- (50), -s- (13), -łz-, -sz- (8).

a oraz oba o jasne.

sg N latorośl (54). \diamond *G* latorośli (8), latorośle (1) *WisznTr*. \diamond *D* latorośli (2). \diamond *A* latorośl (7), latoroślą (1) *WisznTr*. \diamond *I* latoroślą (13). \diamond *L* latorośli (3). \diamond *pl N* latorośli (25), latorośle (8); -e *KrowObr* (4), *RejAp*; -i : -e *RejPos* (3:3). \diamond *G* latorośli (22). \diamond *D* latoroślám (4). \diamond *A* latorośli (24), latorośle (9); -i *WróbŻółt*, *RejPs*, *Mącz* (4), *SienLek* (2), *RejPosWstaw*, *BudBib* (2), *KochPs*, *Calep* (7), *WujNT*; -e *FalZioł*, *ArtKanc*, *SarnStat*; -i : -e *RejPos* (4:6); ~ -e (1), -(e) (8). \diamond *I* latoroślami (5), latoroślmi (1); -ami : -mi *FalZioł* (1:1); ~ -ami (4), -(a)mi (1). \diamond *sg a. pl G* latorośli (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

*Młody pęd rośliny, jednoroczna gałązka, także młoda roślina; surculus Mymer¹, BartBydrg, Mącz, Calep, Cn; planta Mącz, Calep, Cn; sarmentum BartBydrg, Mącz; flagellum, insitum, malleolus, palmes Mącz, Calep; semen Mącz, Cn; germen Calag, Cn; tradux Calep, Cn; frons, ramus, surcus, truncus BartBydrg; pampinus, pullus Mącz; gemma Calag; clavicula, pullulus, transilis Calep; calamus, festuca, mergus, salix, stirps, virga, vitis, viviradix Cn (188) : Mymer¹ 21; HistJóz A4 [2 r.]; BartBydrg 61, 137; [gruszczyca] latorośl ma długą barzo/ po ziemi się pnie/ á około latorośli kwiatek białawy *FalZioł* I 114a, I 62b [2 r.], III 20b [2 r.], IV 9b, V 92; *MurzNT* 166 *marg*; *RejZwierz* 87v; Pan Bog wczynił niebo y ziemię. Y wżyftkę latorośl [omne virgultum] polną przed tym niż była ná ziemi *BibRadz Gen* 2/5; Sagitta, Strzałá. Item novissima surculi pars, Wirfchołek szofzyku ná latorośli. *Mącz* 264b; Seminarium, Mieśce do młodych fczepów/ fczepienia/ które potim ná ynśze mieśca gdy yuż odroftą przefadzáya/ fczepnik latorośli. *Mącz* 381c, 14b, 42b, 50b, 129c, 133b (13); Tákże y w drzewiech widziemy/ że wiele latorośli do gáłęzi/ wiele gáłęzi do pniá/ wiele pniów do korzenia iednego lą przywiázanych/ áby się ták wżyftkie stowárzyżyły *WujJud* 123v; *RejPosWstaw* [110²]; *BudBib Iob* 14/8, *Ez* 15/2, *Dan* 4/14[12]; Wicher się popráwiwży/ latoroślą złomił: Szczupły pęť latorośle ná doł się wklonił. *WisznTr* 12; *ArtKanc* E6v; Stibadium – Siedzenie albo loze z latorośli rozmaitech vczinione. *Calep* 1005b, 6b, 213b, 421b, 436b, 811b (17); *WujNT* 196 [2 r.].*

latorośl czego (2): Palmes, sarmentum vitis et aliorum [!] arborum, Winny sołzyk y ynśzych drzew latorośl. *Mącz* [274]b; *Calep* 631b.

latorośl od czego (1): Traduces, qui et rumpi dicuntur, sunt brachia vitium, quibus illae ex arboribus in arboribus traducuntur, et sibi mutuo connectuntur – Odrośle latorośli młode ozd [!] winnaktore [!] przegiętę wgrubi, korzen pułczywżi rodzą. *Calep* 1076b.

W porównaniach (13): Zoná iego będzie podobna ku winney máćicy która po domu iego rofćiągnie latorośly swoie/ a synowie iego iako nowe fczepienie oliwne około stołu iego *RejPs* 195v, 213; *MurzNT Ioann* 15/4; Działki twoie iáko latorośle około stołu twego *KrowObr* 149v, 222, 231; *RejPos* 85, 146v, 240; *RejPosWiecz*² 93; *KuczbKat* 140; [słowko] Necer/ które kwiatek ábo młoda rofzczkę znáczy/ á Prorocy połpolicie kwiatkowi ábo latorośli Mefyafzá przypodobywáli *CzechRozm* 144v; *WujNT Ioann* 15/4.

W charakterystycznych połączeniach: *latorośl lipowa, mała, młoda* (2), *nieużyteczna, odrosła, szkodliwa, wschodząca, wyrastająca*; *latorośl puszcza się, roście, wyrasta*; *latorośl dawający, noszący, obcinać, obrzeczować* (2), *odsiekać, rodzący* (2), *wyciąć, (wy)puszczać* (2), *złomić*; *latorośli odłamanie, odrzeczanie*.

Zwrot: »latorośl szczepić; latorośl do szczepienia, ku szczepieniu, szczepowa, którą szczepimy« (1;3:2:1:1): *Semina deponere, Latorośli fczepić albo młode drzewką władzać przeładzać. Mącz 381b, 302d, 387a, b; Surculus – Latorośl do fczepienia. Calep 1036a, 205a [2 r.], 542a.*

Wyrażenia: »latorośl oliwna« [szyk 2:1] (3): *Zoná twoiá iáko máćicá płodná/ węglów domu twego/ dziatki twoie iáko latorośle oliwne około ftołu twego. KrowObr 222, 231; RejPos 146v.*

»palmowa latorośl« (1): *á iáko pálmowa latorośl/ [...] zákwitniefz przed oblicznofcia iego RejPos 240.*

Zestawienie: »latorośl winna« = *Vitis vinifera L.; pampinus, sarmentum a. soboles vitis, vitis Cn* [szyk 8:3] (11): *FalZioł I 156a; Pampinarium, Látorośl winna króm grón. Mącz [274]d, 7d, [274]d, 436c; Wárzyć thez látorośli winne świeże SienLek 61v, 63; Cantherius – Podpora winnich latoroślzy, tyka winną. Calep 159b, 205a, [748]b [2 r.].*

Szeregi: »gałąź albo latorośl« (1): *á iefli tylko gąłęzi albo látorośle malé wytnie [si... propagines vel plantas minutas exciderit JanStat 1112]/ ósm grofzy [...] ma zápłacić. SarnStat 668.*

»latorośl i (abo) kwiat(ek)« (2): *a naczyiey by fie lálce pokázala latorośl ij kwiat/ ten iefł doftoien/ aby iemu dziewitza Maria dána byla ku manželftwu. OpecŻyw 4; CzechRozm 144v.*

»odnożka a latorośl« (1): *Surculosus, Pełny odnożek á látorośli. Mącz 435c.*

»latorośl, (albo) pączek« (2): *Oculatio, Odłamanie/ albo odrzeczanie zbytnych látorośli albo pączków ná winnicách. Mącz 259c; Calag 460a.*

»roźdzka, latorośl« (2): *BartBydż 154b; expullulo, Pułczam rófczcki/ látorośli/ podraftam wzgorę. Mącz 330d.*

»soszyk, (i, albo) latorośl« [szyk 8:1] (9): *Pampinus. Winna rófczcká/ fołzik albo s látorośl [!] liściem. Mącz [274]d; Surcularius, Ku látoroślam á fołzikóm rocznym należący. Mącz 435c, 205b, [274]b, 381b, 387b, 435c [3 r.].*

W *przen* (5) : *a tak fyn boży/ ktory iefł iáko kwiat nad flońce iałnieyfły/ [...] zakwitnąwły na latorośli niłkié/ to iefł w żiwocie panny pokorné/ wyfledl przez fwé fwięte narodzenie z Marie rozdzki panienłkié czyfłtołci OpecŻyw 15; Obáčże thy iefłiześ nie iefł iáko piękny drzewem ftworzon od Páná twoiego/ [...] á oto niefláchetni robacy/ grzech á czárt wftawicźnie gryzą latorośli twoie RejPos 204v; thák iż y fluch iego oná napotrzebnieyfza latorośl iego/ ku wydaniu owocow s fiebie [...] iuż mu był zbutwiał á fpruchniał RejPos 205, 205, 207.*

Przen (79) :

a) *O potomku, potomstwie* (19) : *RejPs 120v; Siac będę á infzy niech ie/ y latorośli [germina (marg) filii mei (–)] moie niech będą wykorzenione. BudBib Iob 31/8; ArtKanc 117.*

latorośl z czego (2): *BibRadz Dan 11/7; Y Ifiáiałz; zowiac Márią pánnę/ látoroślą z korzenia Ieffego/ oycá Dawidowego. WujNT 4.*

W porównaniu (1): A przetoż iáko płomień ogniowy trawi ścierń/ á płomień zżyra mierzwę/ ták korzeń ich ftanie fię iáko prochno/ á latorośl [cicut... *gemma (marg) robustis* (-)] ich zniśczeie iáko proch/ abowiem odrzucili zakon Pána załtępow *BibRadz Is 5/24*.

Szeregi: »latorośl a gałązka« (1): Rozłzerzyła ta winnicza latorośli íwe aż do morza/ á iey gałąski az do rzeki. *WróbŻółt 79/12*.

»rozga a (albo) latorośl« (2): Tá rozgá álbo latorośl był Ptolomeus Euergetes brat Bernice [!] ktory walczył z Seleukułem Kállinikiem *BibRadz I 453d marg*; Rozwiódlęs iéy [*winnicy przeniesionej z Egiptu*] płodné różgi do morzá fámege/ á iéy piękne latorośli do brodu wielkiego. *KochPs 121*.

α O Chrystusie (10) : *MurzNT Luc 1/78*; Y ftanie fię dnia one⁶⁰ iż latorośli Iefe która ftanie zá chorągiew w narodziech/ pogáni ízukác będą *BibRadz Is 11/9*; Dla wnętrzości miłosierdzia Boga náłzgego/ ktorymi náwiedził nas Latorośl z wyfokości [*in quibus visitavit nos oriens ex alto*]. *BibRadz Luc 1/74 [78]*; kędy prorocy názywáią Kryftulá latoroślá niebiełką *BibRadz II 32b marg*; *RejPos 271v*; Oto dni idą mowi Iehowáh/ á wzbudzę Dawidowi latorośl ípráwiedliwą *CzechEp 298*; *NiemObr 103*; Wefłá piękna latorośl/ z korzenia Ieffego *GrabowSet F3*.

W charakterystycznych połączeniach: latorośl *Jesse*, *niebieska*, *piękna*, *sprawiedliwa*, *święta*, z *wysokości* (2); latorośl *wyroście (weszła)* z *korzenia Izajego (Jessego)* (3).

Szereg: »rozga (a. roźdzka) a latorośl« (2): *RejPos 271v*; Y wynidzie rozgá ze pniá Izáiego/ á latorośl z korzenia iego *wyroście CzechEp 298 [przekład tego samego tekstu]*.

b O wiernych (46) : Iefliby kto niemięzkál wemnie/ ieftci precz wyrzucon iako latorośl [*sicut palmes*]/ i wízechł *MurzNT Ioann 15/6*, *Ioann 15/2*, 5; *KrowObr Av, 59v*; *BibRadz Sap 4/3*; Co ieft winnicá Páńfká/ y co fą latorośli wierne iego/ y iáka im zapłátá ieft zgothowaná *RejPos 58v marg*; Y iákie zapłáty záwždy wiernym robotnikom íwoim á wiernym latoroślám íwoim obiecowác raczy. *RejPos 59v*; á wczyni [*człowiek*] s siebie wdzięczną latorośl Pánu íwemu *RejPos 60v, 58v marg, 59v [5 r.]*, 60 [2 r.], 61 [5 r.], 61v, 62, 89v; *RejPosWiecz² 93 [2 r.]*; *WujJud 100*; *BudBib Is 14/19*; *ArtKanc P5*; *WujNT Ioann 15 arg, 2, 5, 6*; iákoż P. Bog tey pożyczáney [...] latorośli [*sekty aryjanów*] wykorzenić nie ma *PowodPr 30*.

latorośl czego (3): á thoć było od początku światá wálne wízczenie iego/ ty latorośli narodu człowieczego *RejPos 60*; A thák nic nie miełzkay á kwáp fie do tey winnice Pána íwoiego/ á ftaray fie ábyś fie sítał wdzięczną latoroślá błogofławionego ízczepu tego *RejPos 61v*; *KołakSzczęśl C4v*.

latorośl od czego (1): Iż kfiążę tego światá zwiázáno ieft/ á we mnie iuż nic nie ma/ to ieft y w wiernych moich/ gdyż oni fą członkowie á láthorofle od tey winney máćice świętey iego *RejAp 166*.

W połączeniach szeregowych (2): Y iákiey thez záfię záłości vżywa/ gdyby zá ták pilnym ftarániem iego iemu fie w niey iáki głog/ ábo iákie płone wino/ ábo iákie niepłodne á niepotrzebne latorofle/ vmnożyć miály. *RejPos 59v, 61v*.

W charakterystycznych połączeniach: latorośl *błogosławiona* (2), *cudzołożna*, *mierziona*, *niepłodna* (2), *niepotrzebna* (6), *nieszczęsna*, *płodna*, *płona* (2), *pożyczana*, *sucha* (2), *wdzięczna* (4), *wierna* (3), *zielona*, *zła* (3).

Szeregi: »członek i (a) latorośl« (2): *RejAp 166*; Adámá nowego Stawamy fię członkami/ y latoroślami Tey máćice/ iuż káfki nie gniewu fynámi. *KołakSzczęśl C4v*.

»gałązka a latorośl« (1): Ale iż nas ten iedyny łynaczek zowie gałąłkami á latorołłami łwemi/ ktorzychmy połzli z oney łwiętey winney máłíce/ ktorą łie on łam miánowác raczy/ á zowie nas człónki ciálá łwego. *RejPos* 172.

»roždźka abo latorośl« (1): Pámiełayże teź/ iákameś rołzcżką ábo latorołłą/ y iákíe małz kwiatki podawác s łiebie/ gdyżeś łełł włzcżepion w Kriłtułá Páná łwego/ gdiż on łiebie łam ták przeżywác raczy. *RejPos* 173.

»szczep a latorośl« (1): A což rozumiełz iákíe then łzcżep á tá latorołł łowinná kwiatki s łiebie podawác *RejPos* 172.

»latorośl a wino« [szyk 1:1] (2): A iáko teź záłię płónemu winu á łiepotrzebnym latorołłam łrodze groźíc raczy. *RejPos* 59v, 61v.

c) *O dobrych uczynkach i cnotach chrześcijańskich* (12) : A thákíeż y thy łedno łtále łrway Pánu łwoiemu/ á łdierz łocno wíarę łwą łołłubioną łiemu/ á łodaway kędy możełz s łey łwey latorołłi wdzięczne groná łwey łnotliwey łowinnóści łiemu *RejPos* 61; iáko łie on łce rołłędzić s płoną łwinnicą łwoią/ kłhora miálto łrzyemnych gron łiemu łwypuścílá s łiebie łłone wino á łírníe z latorołłi łwoich *RejPos* 61, 58v, 59v, 60 [2 r.], 60v, 281v.

latorośl czego (1): A łkoregoż łolwiek człáłu łobaczy łie/ á łrzyłłtanie do łey łwięłhey łwinnice łiego/ á łpuścí s łiebie latorołłi łnotliwey łowinnóści łwoiey ku łczi Bogu Oycu łiego *RejPos* 60.

W połóczeniu szeregowym (1): A łowiem łáłrżay gdy łuz łen łorzeń á łę máłíce włzcżepíłz w łerce łwoie/ łho łełł/ ło łiłółierdzie á łłę łzczyrość łwmyłłu łwego z łocną wíarą łwoią/ łuzci łie włzyłki łne latorołłi á wdzięczne kwiatki y łwoce łogą z łney łozmnożyć ku łocźciwości łemu Pánu. *RejPos* 172v.

W charakterystycznych połózeniach: latorośl wdzięczna, wierna (3).

Szereg: »latorośl a grono« (1): A łzby łrzełłrżegáli á łczyłi/ iákoby łni łwierni łrobotnicy łwinnice łney/ łmieli łzcżepíc á łozmnażác łny łwierne latorołłe á wdzięczne groná łłalości łwey łodawác z łnich Pánu łwoiemu. *RejPos* 60v.

»latorośl a owoc« (1): A łklorzyby łwiernie łrzyłłtáli do łiego/ á łwyoścílí s łey máłíce á s łtego łzcżepu łwierne łáłhorołłe á łwierny łwoc Bogu Oycu łwemu/ ku łczi á ku łhwałę łiego *RejPos* 60. [Ponadto w połóczeniu szeregowym 1 r.].

d) *O rozkrzewianiu się zła* (2) :

Szereg: »łiścíe a latorośl« (2): áby łnie łiał być łniłzcżon á záłłumion/ gdiż ták łzyroko ná włzyłtek łwiát rołciągnał ná łnim łiłcíe łwoie á latorołłi łwoie. *RejPos* 54, 54v.

Synonimy: gałąz, łręt, łozga, roždźka, łoszyk, łzczep.

Cf **LATOROŚĆ**